

Анатолій Мисечко, Тетяна Мисечко
ОЛЕКСАНДР БОЛДИРЕВ ЯК ІСТОРИК-НОВАТОР

У статті розглянуто неоцінний внесок Олександра Болдирєва в українську історіографію як одного із представників молодого покоління українських істориків, які почали творити нову сторінку вітчизняної історіографії.

Олександр Болдирєв виявився одним із перших дослідників Одеси, хто по-новому переосмислив традиційний підхід Визвольної війни під проводом Б.Хмельницького у середині XVII ст. і запропонував нову періодизацію цього процесу в контексті європейської історії того часу у своїй обґрунтованій статті, яка була опублікована в університетській газеті «Одеський університет» - редактором якої недовгий час був Олександр (Олесь) Болдирєв під претензійною назвою: «Велика східноєвропейська війна 1648 – 1681 рр.».

Розглянуто також деякі сторінки особистого життя та громадсько-політичної діяльності. Підкреслено важливий внесок в дослідження історії Одеси.

Ключові слова: *Одеський історик, козацтво, історіографія, громадсько-політична діяльність, О.Болдирєв.*

Про Олександра Болдирєва відомостей дуже мало. Проте, він зумів увійти в історію Одеси та й до вітчизняної історії як допитливий науковець, чиї наукові праці та розвідки стали справжніми віхами в історії Одеси та України.

Ще за життя вченого його концепція заснування Одеси вже розглядалася науковцями, яка заслуговує на увагу на межі тисячоліть²²⁹.

Невеличку замітку про нього помістив в Енциклопедії сучасної України одеський історик Віктор Савченко²³⁰.

Нарешті, належну оцінку досліднику дав професор кафедри історії України Тарас Гончарук у своєму виступі на VI-й Всеукраїнській науковій конференції «Інтелігенція і влада» яка була опублікована в матеріалах конференції²³¹.

Окрім вищезазначених публікацій і оцінок постать О.Болдирєва як громадського і політичного діяча та особливо його науковий доробок відзначались великою кількістю відгуків, посилайнь, полемічних міркувань як в одеській пресі, так і в наукових виданнях, статтях, конференціях, дисертаційних дослідженнях.

Тому, на нашу думку і назріло питання висвітлити неоціненний внесок науковця в українську історичну науку, в розвиток

²²⁹ Історія Одеси. – Одеса: Друк, 2002. – 558 с

²³⁰ Савченко В.А. В.О. Болдирєв // Енциклопедія сучасної України. – К., 2003. – Т.ІІІ. – С.229.

²³¹ Гончарук Т. Проблеми визначення віку Одеси: історіографія і політика // Інтелігенція і влада. Матеріали шостої Всеукраїнської наукової конференції (20-23 травня 2014 року м. Одеса). – Одеса: Астропринт, 2014. – С. 46-50; Гончарук Т.Г. Історія Хаджибея (Одессы). 1415 – 1795. – Популярний очерк. – Одеса: Астропринт, 1997. – 88 с.; Гончарук Т.Г. Історія Хаджибея (Одеси) 1415 – 1795 рр. в документах. – Одеса: Астропринт, 2000. – 372 с.

краєзнавчих досліджень, його особистий внесок в розбудову української державності і громадянського суспільства.

В українську історичну науку Олександр Болдирев прийшов після проголошення незалежності України. Як у більшості істориків його покоління новаторський підхід до наукових пошуків у царині історичної науки сформувався в одеського дослідника на межі 80-х – 90-х рр. ХХ ст. Саме перебудовчі процеси та проголошення Верховною Радою української незалежності сприяли створенню умов радикального перегляду старих історичних, заполітизованих схем вітчизняної історії.

Олександр Болдирев народився в Одесі у 1963 р., виростав на Молдаванці овіяній найрізноманітнішими легендами та історичним минулим. Не випадково, здавалося б, після закінчення Одеського інституту холодильної промисловості, почав працювати в Одеському історико-краєзнавчому музеї, паралельно навчаючись на історичному факультеті Одеського державного університету ім.І.І.Мечникова, який закінчив у 1992 р. Він брав участь в різних археологічних експедиціях, побував на о. Зміїний. Спеціально здійснив подорож на поле Бородінської битви, яку він добре знав і реконструював у свідомості, щоб особисто побачити і відчутти місце історичної баталії. Він захоплювався не лише історичними постатями українських гетьманів, але й Б.Наполеона, В. Черчіля та інших історичних персоналій які змінювали світ.

Став активним громадським діячем. Часто публікувався у місцевій та загальноукраїнській пресі як на історичну тематику, так і на гострі політичні теми, підводячи під них історичне обґрунтування. Взагалі тема громадсько-публіцистичної діяльності молодого історика ще потребує окремого висвітлення. Адже його статті написані ним майже чверть століття тому чітко віддзеркалюють реалії сьогодення.

Першою книгою О.Болдирєва стала книга «Історичні постаті України». Історичні нариси, куди увійшли розвідки здебільшого професійних істориків та маловідомі дослідження про діяльність семи гетьманів впродовж 200-літнього злету козацтва. Вступна стаття О.Болдирєва чітко окреслює та пояснює його підхід до підбору історичних нарисів під назвою – «Історія – це роман, який був насправді»²³².

Від маловідомого французького автора Шарля Лемерсьє-Келькеже під назвою «Кондотьєр Дмитрашка» у перекладі Миколи Шудрі. Де на маловідомих турецьких джерелах показана могутня постать організатора козацтва Дмитра Вишневецького. Його потужна політика військових походів та дипломатія залучення до союзу різних європейських володарів.

²³² Болдирев О. Історичні постаті України. Історичні нариси. // Упор. та автор вступ. ст. О.Болдирев. – Одеса: Маяк, 1993. – С.3-11.

Гетьману Петру Сагайдачному автор у передмові приділяє особливу увагу, як військовому діячеві, справжньому полководцю і флотоводцю, компромісному політику та фундатору української державності, який закладав підмурівок, на якому Б.Хмельницький і відродив українську державність. Йому упорядник книги віддає пальму першості – найкращому досліднику запорозького козацтва Д.І.Яворницькому.

Серед численних авторів про Б.Хмельницького, як зазначає автор передмови навмисно надав Просперу Меріме, котрий за основу свого дослідження про великого гетьмана взяв працю М.І.Костомарова «Богдан Хмельницький», але надав їй у своїй праці європейського прагматизму, героїки козацтва, та широкого обрію тих знакових подій, які були розпочаті українським гетьманом.

«Європейська нордійська ментальність Меріме, викладена на прикладах класичних народних і релігійних рухів Західної Європи, привносить в оповідь про нашого героя більше сталі, холодного тверезого розуміння політичної ситуації, енергійного ритму, співрозмірного ритму тогочасних подій, ніж це присутнє в доволі значній українській літературі присвяченій тій добі. У викладі Меріме постать Великого Гетьмана постає позбавленою млявою нерішучістю та особистими національними комплексами, які переносили на свого героя українські автори»²³³. Ось чому О.Болдирєв вибрав саме П.Меріме з його працею про Б.Хмельницького.

Праця про ще одного визначного гетьмана періоду Руїни Петра Дорошенка віддана професійному українському історико-організатору та вихователю професійної школи українських істориків, випускнику 2-ої одеської чоловічої гімназії - Володимирі Антоновичу.

Про Івана Мазепу упорядник книги робить об'єктивний аналіз історіографічної спадщини про нього, виходячи з історичних, політичних, національних та культурницьких реалій. Показує і виділяє дві основні течії у вітчизняній історіографії – народницьку, яку представляли послідовники М.Грушевського та державницьку, яку представляє Ілько Борщак – та його послідовники, в основному з діаспори, а тепер і в Україні.

Варто зазначити про маловідомий факт навчання Ілька Борщака – уродженця Херсонської губернії в Новоросійському університеті в Одесі в дореволюційний період. Саме йому та французу Рене Мартелю О.Болдирєв надає право представляти найбільш суперечливу постать нашого історичного політикуму.

Звичайно, що після І.Мазепи українська політика пішла двома шляхами: одна течія представлена в особі Павла Полуботка,

²³³ Болдирєв О. Історичні постаті України. Історичні нариси. – С.8.

біографія якого представлена М.Костомаровим, як течія компромісу з Росією, щоб зберегти автономію України.

Друга течія представлена українською політичною еміграцією на чолі з гетьманом П.Орликом – автором статті про якого є західноукраїнський історик – вихованець школи В.Антоновича та М.Грушевського Борис Крупницький.

Як зазначає автор передмови, що «єдиним порятунком, на думку П.Орлика, могло бути лише нове повстання і новий антиросійський політичний альянс»²³⁴. Чи не правда, як ці думки є актуальними на сьогоднішній час?

Останнього гетьмана України О.Болдирев взагалі не бере до уваги, тим самим підкреслюючи нескінченність української державності, про що і свідчать подальші історичні події.

Своєрідним вибухом у його науковому доробку стало видання невеличкої книги «Одесі - 600», яка була потужною альтернативою гучного відзначення 200-літнього ювілею Одеси у 1994 р. У знак своєрідного «протесту», він не взяв участі у міжнародній науковій конференції присвяченій 200-річчю Одеси.

Ґрунтовно опрацювавши наукові праці своїх попередників стосовно заснування та розвитку Одеси у своїй розвідці О.Болдирев прийшов до висновку, що задовго до 100-літнього ювілею ставилася під сумнів дослідниками Одеси дата заснування міста. Проте, в імперських умовах самодержавства цю думку не можливо було розвивати далі. В радянські часи комуністичного панування стара імперська традиція продовжувала існувати і розвиватись в історичній науці, вона стала непохитною і в краєзнавстві.

І лише в умовах незалежності досліднику козацтва, насамперед його провідників, вдалося спростувати офіційний погляд на історію заснування та розвиток Одеси, і подати інший погляд на історію міста, включаючи до неї литовсько-польський і турецько-татарський періоди її існування від першої писемної згадки 1415 р.²³⁵ Звичайно, що у книзі автор виводить значну увагу українському козацтву, як його участі у російсько-турецьких війнах та окремих походах, так і їх участі у заселенні й розвитку краю. Переїнявши відбором справжніх достойників в українському політикумі XVI – XVIII ст. до своєї першої книги, він ніби переїнявся їх суттю, їх державницькими та політичними проблемами. Наступну книгу «Одесі - 600» підписавши одному із авторів даної розвідки саме так: «Вельмишановному панові Мисечко від пана Гетьмана. 7.X.94. підпис».

Його концепцію ще більше розширили та поглибили дослідженням нових архівних документів та залученням інших джерел та малодоступних праць колеги – історики та послідовники.

²³⁴ Болдирев О. Історичні постаті України. Історичні нариси. – С.10.

²³⁵ Болдирев О. Одесі – 600. Історичний нарис. – Одеса: Юг, 1994. – 70 с.

Насамперед, професори Тарас Гончарук, Олена Бачинська та інші дослідники краю²³⁶.

Наступним вагомим доробком Олександра Болдирєва стала книга «Одеська Громада» - Історичний нарис про українське національне відродження в Одесі у 70-ті рр. XIX - початку XX ст.»²³⁷.

Ця книга стала своєрідним уособленням та продовженням українського громадсько-політичного життя яке відродилося в Одесі наприкінці XX ст. Тобто зацікавленість у наукових пошуках діяльності одеської «Громади» та «Просвіти» другої половини XIX – початку XX ст. стала логічним витоком його особистої громадянської позиції, яку він наполегливо відстоював та був серед перших активних діячів одеських українських організацій та політичних партій, які тільки зароджувалися наприкінці XX ст. Зокрема товариства «Південна Громада» та одеського обласного відділення однієї із перших політичних партій в Україні – Демократичної партії (травень 1990 р.). Головою партії на той час був відомий український дисидент Юрій Бадзьо. Установчі збори якої відбувалися за сприянням Олександра Болдирєва по вул. Пушкінській у філії одеського історико-краєзнавчого музею, у якому він працював з 1987 – по 1992 рік науковим співробітником.

Олександр Болдирєв часто виступав на різних громадських зібраннях зі своїми лекціями та новаторським підходом у них до тих чи інших історичних проблем, що викликало неабияке захоплення у присутніх. У 1994 р. по м.Одесі балотувався як самовисуванець до Верховної ради, намагаючись там на законодавчому рівні будувати українську історію.

У своїй розвідці «Одеська Громада» дослідник на широкому тлі евристичних матеріалів з архівосховищ Одеси, Києва та Ст.-Петербургу простежив суспільно-політичні процеси появи українських «Громад» другої половини XIX ст. Переконаливо довів, що Одеська «Громада» була другою за значенням національним осередком після Київської на Наддніпрянській Україні. Простежуючи при цьому невід’ємний зв’язок з іншими громадами в Російській імперії та з Галичини.

В «Одеській Громаді» Олександр Болдирєв висвітлив життєвий шлях та наукову й громадську діяльність її яскравих персоналій виразно підкресливши їх індивідуальність характерів, які діяли в певних суспільно-політичних умовах.

²³⁶ Гончарук Т. Проблеми визначення віку Одеси: історіографія і політика // Інтелігенція і влада. Матеріали шостої Всеукраїнської наукової конференції (20-23 травня 2014 року м. Одеса). – Одеса: Астропринт, 2014. – С. 46-50; Гончарук Т.Г. История Хаджибея (Одессы). 1415 – 1795. – Популярный очерк. – Одесса: Астропринт, 1997. – 88 с.; Гончарук Т.Г. Історія Хаджибея (Одеси) 1415 – 1795 рр. в документах. – Одеса: Астропринт, 2000. – 372 с.; Одеса Козацька. Наукові нариси. – Видання друге виправлене та доповнене. – Одеса: Фенікс, 2008. – 249 с.

²³⁷ Болдирєв О. Одеська Громада. Історичний нарис про українське національне відродження в Одесі у 70-ті рр. XIX – початку XX ст. – Одеса: Маяк, 1994. – 144 с.

Опираючись на спогади у сучасників О.Болдирєв виводить кредо одеської «Громади», яке Леонід Смоленський - її багатолітній голова зформулював образно називаючи Одеську «Громаду» «Запорізькою Січчю», а Київську – «Гетьманщиною» так: 1) народність кожної країни визначається за її сільським населенням; 2) хто живе постійно в даній країні зобов'язаний служити її інтересам, тобто інтересам її народу. «Щоб переконатись у тому, що Одеса – місто українське, - говорив він, - треба піти у її передмістя, на її базари»²³⁸.

Ця «дискусія» відбувається протягом незалежного існування України, особливо в останній час і, напевно одесити її виграли.

Важливим пунктом у книзі О.Болдирєва є те, що саме в Одесі членами «Громади» під впливом М.Драгоманова була спроба створення першої політичної української партії. Саме цій проблемі Олександр Болдирєв присвятив цілий другий розділ своєї книги. Він підкреслює, що активна діяльність одеської «Громади», особливо її молодого крила сприяла створенню першої в Російській імперії «Просвіти» - наприкінці 1905 р. Також простежено тісний зв'язок одеської «Громади» саме з представниками українських «Громад» Південної України, зокрема з херсонською, катеринославською, елизаветрадською, ананьївською та миколаївським гуртком.

Книга О.Болдирєва «Одеська «Громада» стала справжньою настільною книгою одеських краєзнавців-істориків, усіх хто цікавиться українським національним рухом на Півдні України другої половини ХІХ – початку ХХ ст.

Прикро, що такі широковідомі фахівці з українського руху та суспільно-політичної думки у зазначений період як С.Світленко та А.Катренко чомусь обходять дослідження одеського історика, або ігнорують його важливе і цінне дослідження²³⁹. Можливо тут на заваді є міждисциплінарні зв'язки, адже О.Болдирєв є фаховим політологом, а не істориком, хоча це не зменшує його внеску до історичного доробку вітчизняної історіографії періоду другої половини ХІХ – початку ХХ ст., а навпаки, доповнює з політологічно-правової методології. Доречно зазначити, що книга О.Болдирєва «Одеська «Громада» вийшла з друку за рік до його захисту кандидатської дисертації на здобуття ступеня кандидата політологічних наук.

Пошукова наукова праця О.Болдирєва та його активна громадсько-політична діяльність вилилась у написання кандидатської дисертації по темі: «Політичний світогляд українських громад другої половини ХІХ ст.» за спеціальністю 23.00.01. – «Теорія та історія політичної науки», яку він блискуче захистив у жовтні

²³⁸ Болдирєв О. Одеська Громада. Історичний нарис про українське національне відродження в Одесі у 70-ті рр. ХІХ – початку ХХ ст. – Одеса: Маяк, 1994. – С. 23.

²³⁹ Світленко С. Українські громади другої половини ХІХ – початку ХХ ст. (Особливості ідеології та діяльності) // Київська старовина. – 1998. - № 2. – С.9 – 28; Катренко А. Одеська громада 70-х – 90-х років ХІХ ст. // Київська старовина. – 1998. - № 2. – С.84 – 95.

1995 року як аспірант Одеського державного університету імені І.І.Мечникова²⁴⁰.

Згодом О.Болдирєв працював асистентом кафедри філософії та політичних наук Одеської академії холоду, завідуючим відділом міжнародної інформації газети «Юг»²⁴¹, на шпальтах якої публікувались із глибоким аналізом подій - статті О.Болдирєва. Редактором газети був Юлій Мазур, який всіляко підтримував молодого та талановитого дослідника, у реалізації його книжкових проєктів.

Тематика козацтва та роль українських гетьманів у виборі історичного шляху нових історичних випробуваннях розбудови української держави наприкінці ХХ ст. та становлення ідеологічних засад її існування потребувала й нового перегляду оцінок здебільшого нав'язаних нам стереотипів та поглядів на історичне минуле Російською імперією та радянською системою.

Олександр Болдирєв і тут виявився одним із перших та першим серед дослідників Одеси, хто по-новому переосмислив традиційний підхід Визвольної війни під проводом Б.Хмельницького у середині XVII ст. і запропонував нову періодизацію цього процесу в контексті європейської історії того часу. У своїй обґрунтованій статті яка була опублікована в університетській газеті «Одеський університет» - редактором якої недовгий час був Олександр (Олесь) Болдирєв під претензійною назвою: «Велика східноєвропейська війна 1648 – 1681 рр.»²⁴².

У ній автор напередодні 350-літнього ювілею початку Хмельниччини намагається відійти від сталих стереотипів і подивитися на тогочасні події з точки зору загальноєвропейського історичного процесу. Адже у 1648 р. завершується 30-літня війна у Європі. І саме в Україні починається новий етап цієї війни з повстання Б.Хмельницького яке виливається у широкомасштабну козацько-селянську війну українського народу за свої права і вольності. І завдяки політичному досвіду Б.Хмельницького та його дипломатичному хисту в цю війну втягувалися нові держави і не тільки Східної Європи. З точки зору військового історика О.Болдирєв виділяє кілька складових цієї війни: «Визвольна війна українського народу 1648 – 1654 рр.; Російсько-Польська війна 1654 – 1667 рр.; Північна війна 1655 – 1660 рр.; Російсько-Шведська війна 1656 – 1658 рр.; Польсько-Турецька війна 1672 – 1676 рр.; Російсько-Турецька віна 1676 – 1681 рр.». Окрім цього дослідник з огляду на «скромність» деяких історіографічних шкіл зазначає, що деякі війни цього періоду іменуються військовими «походами», особливо за участі

²⁴⁰ Болдирєв О. Політичний світогляд українських громад другої половини XIX ст. : Автореф. дис. к.і.н. – Одеса, 1995. – 17 с.

²⁴¹ Савченко В.А. В.О. Болдирєв В.О. // Енциклопедія сучасної України. – К., 2003. – Т.ІІІ. – С.229.

²⁴² Болдирєв О. Велика східноєвропейська війна 1648 – 1681 рр. //Одеський університет. – 1997. – № 5.- від 24 вересня. – С.4.

козаків або виділяє періоди під кутом зору татарської історіографії яка ще не відбулася, поняттями Кримсько-Польської війни 1648 – 1654 рр. та Кримсько-Російської війни 1654 – 1681 рр.²⁴³

Стаття О.Болдирєва виходить за межі суто історичного дослідження, їй притаманний глибокий історіософський підхід до надзвичайно важливого переломного періоду вітчизняної історії, тому, на нашу думку вона заслуговує на увагу дослідників, а саме підходи щодо періодизації Визвольної війни, її історіософського осмислення потребують широкої дискусії фахівців, особливо в сучасних умовах переоцінки усталених цінностей у суспільстві. Цієї дискусії автор публікації дуже хотів ще за життя.

Науковець не полишав ні історичних, або політичних студій, він ще закінчив факультет права Страсбурзького університету ім. Р.Шумана у 2000 р. Багато подорожував європейськими країнами. Його книгу «Одесі – 600» було перевидано у Данії данською мовою. Особисто був знайомий з президентом Угорщини А.Гьонцем.

Не забував він і про національне питання, проблеми якого студював за кордоном із правових підстав намагався втілювати його в багатонаціональній Одесі та в Україні. Наполегливо намагався втілювати здобуті знання у життя.

В останні роки ХХ ст. О.Болдирєв зацікавився малодослідженою проблемою польської людності над Чорним морем і в Одесі, зокрема. Як зазначає дослідник у своїй праці, що впадає у вічі те, що не відповідає пропорції невеличкий відсоток польського населення з тим внеском у розвиток міста і краю, який зробили представники польської нації.

Маючи можливість працювати в архівах та наукових бібліотеках Кракова і Варшави, Києва та Одеси, дослідник віднайшов значний пласт матеріалу, який всесторонньо висвітлював життя Надчорноморської Полонії.

Задумана ґрунтовна праця вилилася в напружені пошуки матеріалу та в написання першого розділу. На превелику тугу, життя дослідника обірвалося на тридцять восьмому році життя, саме в розквіті його творчого піднесення. Робота виявилася незавершеною. Лише завдяки дружині вченого – Наталі, його вірному другу і соратнику на протязі багатьох років, рукопис був підготовлений до друку. І виданий його багатолітнім товаришем, відомим істориком Віктором Савченком в перших випусках альманаху «Південний-Захід Одесика» у 2006 році²⁴⁴. Впадають в око незавершені підпункти, на яких хотів зосередитись науковець, доопрацювати і доповнити їх – це справа вже майбутніх дослідників.

²⁴³ Болдирєв О. Велика східноєвропейська війна 1648 – 1681 рр. //Одеський університет. – 1997. – № 5.- від 24 вересня. – С.4.

²⁴⁴ Болдирєв О. Шляхетська полонія над Чорним морем (глави з ненадрукованої книги) // Південний-Захід (Історико-краєзнавчий науковий альманах). – Одеса: Optima, 2006. – Вип. 1. – С. 137 – 170; Болдирєв О. Шляхетська полонія над Чорним морем (глави з ненадрукованої книги) // Південний-Захід (Історико-краєзнавчий науковий альманах). – Одеса: Optima, 2006. – Вип. 2. -С. 162.

На самих назвах підрозділів недописаної книги варто зупинитися. Кожен з них є своєрідним, яскравим, самостійним дослідженням.

Підрозділ I-й під назвою «Історичні передумови формування надчорноморської колонії». Другий називається «Поляки в будівництві Одеси», далі – «Становлення католицької церкви в Одесі та поляки». Четвертий – «Польська Громада в Одесі». Ці підрозділи є певними векторами дослідження польського компоненту в історії Одеси і краю. Зокрема, в цьому напрямку є певні напрацювання, як в успішних дисертаційних дослідженнях, так і в наукових публікаціях²⁴⁵.

Зовсім екзотичний підрозділ «Польські жінки – цвіт Одеси» присвячений внеску жінок польського походження у розвиток міста і краю.

Саме цей підрозділ став досить популярним серед одеських краєзнавців, його передруковували й місцеві газети, зокрема Овідіопольська газета «Овідій-прес» в кількох номерах, з невеличким вступним словом відомого історика-краєзнавця С.Аргатюка. В якому, апелюючи до праці О.Болдирєва у своїх краєзнавчих дослідженнях він зазначає: «Сьогодні мешканцям Кароліно-Бугазу так і району, можливо буде цікаво ознайомитись з роботою дійсно видатного одеського історика, письменника і краєзнавця Олександра Болдирєва (1963 – 2001 рр.). На жаль, сьогодні відомого своїми історичними нарисами книгами «Одесі - 600» і «Одеська «Громада» якого немає в живих, але його історичні розвідки являються одними з найкращих у нашому регіоні... Нещодавно вийшли друком глави з його ненадрукованої книги «Шляхетська колонія над Чорним морем», одна з її частин присвячена полякам, імена яких пов'язані з Одесою. Ця частина і пропонується для всіх, хто цікавиться історією краю...»²⁴⁶.

Як бачимо праці О.Болдирєва знайшли свій відгук і в місцевих науковців та краєзнавців. Більше того, його легкий стиль написання тексту у доступному викладі наукового матеріалу добре сприймається читачами, можливо за це його й називали ще й письменником.

Надрукований рукопис є вагомим внеском вченого у вивчення історії не лише польської колонії над Чорним морем, але й в історію України, україно-польських стосунків, у дослідження краєзнавства Одещини.

Він є добрим внеском дослідника у вивчення однієї з важливих складових мозаїчного співжиття різних етнічних груп в українській

²⁴⁵ Мисечко А. До взаємовідносин польського та українського громадянства в Одесі у другій половині XIX – початку XX ст.// Причорноморський регіон у контексті європейської політики. – Одеса-Ополе-Вроцлав, 2008. – С.414 – 418.

²⁴⁶ Аргатюк С. Не жіноче у тебе ім'я Кароліно// Овідій –прес. – 14.IX.2006. - № 37. – С.7.

державі, яке сьогодні є надзвичайно на часі, в період нових випробувань для України та її історії.

Таким чином, цілком логічним із вищезазначеного аналізу наукового доробку одеського історика, політолога, краєзнавця, публіциста та громадсько-політичного діяча Олександра Болдырева виходить, що він був новатором із багатьох аспектів вітчизняної історії. Тим, хто закликав, провокував своїми дослідженнями науковців до конструктивного діалогу з приводу перегляду старих концепцій та методів в українській традиційній історіографії, наближаючи її до європейського аспекту сприйняття та світогляду.

(Фото до статті див. вкладку)

Anatoliy Mysechko, Tetyana Mysechko
Alexander Boldyrev is historian innovator

In this article described the invaluable contribution of Alexander Boldyrev in Ukrainian historiography as one of the younger generation of Ukrainian historians who began to create a new page of national historiography.

About Alexander Boldyrev we have very little information. However, he managed to study history of Odesa and the nation's history as a curious scientist, whose scientific work and intelligence have become real milestones in the history of Odesa and Ukraine.

In the book «Historical figures» were well matched iconic hetmans in Ukrainian made a good analysis of the historiographical revision. The next book was «explosion» in the twentieth century of the history of Odessa. A landmark from which repelled with modern scholars Odessa. Introductory article by O.Boldyryev narrowly defines and explains his approach to the selection of historical essays titled - «History - a novel that was actually».

Alexander Boldyrev was one of the first researchers of Odesa, who reinterpreted in a new traditional approach Liberation War led by B. Khmelnytsky in the middle of the XVII century. and proposed a new periodization of this process in the context of European history at the time. In its reasonable article that was published in the university newspaper «Odesa University» - an editor of which for short time was Alexander (Oles) Boldyrev with a pretentious title «The Great Eastern European war 1648 - 1681».

The author on the eve of the 350th anniversary of the beginning of the Khmelnytsky trying to move away from the stereotypes and look at that historic event in terms of pan-historical process. Indeed, in 1648, ending 30-year-old war in Europe. And in Ukraine, a new phase of the war of the rebellion B.Khmelnytskyi which results in massive Cossack and peasant war of Ukrainian people for their rights and liberties. And because of political experience and his B.Khmelnytskyi diplomatic protection in this war drawn new state and not only in Eastern Europe. In terms of military historian O.Boldyrev identifies several components of this war, «Ukrainian Liberation war 1648 - 1654 years .; Russo-Polish war of 1654 - 1667 years .; Northern War 1655 - 1660 years .; Russo-Swedish War 1656 - 1658 years .; Polish-Turkish war of 1672 - 1676; Russian-Turkish War 1676 - 1681 ». Moreover researcher given the «modesty» of some historiographical schools notes that some of the war period referred military «campaigns», especially with the participation of Cossacks or selects periods from the perspective of the Tatar historiography has not yet held notions of Crimean-Polish War 1648 - 1654 years. Russian and Crimean War 1654 - 1681.

Article by O.Boldyryev beyond the purely historical research, it has deeply historiosophical approach to crucial victory period of national history, because we think it deserves the attention of researchers, such as approaches to periodization of the Liberation War, its historical and philosophical understanding of the need broad discussions professionals especially in modern terms revaluation established values in society. This debate by publishing was wish his during his lifetime.

A kind of explosion in his scientific achievements was the publication of a small book «Odesa - 600», which was an alternative to noisy celebration of the 200th anniversary of Odesa in 1994. In a sign of a kind of «protest», he did not participate in the international conference dedicated to 200th anniversary Odesa.

«Odesa community» - it's just a whole page Ukrainian cultural and educational movement of the late nineteenth - early twentieth century. written on the example of Odessa. Revaluation of old Ukrainian historiography approaches a turning point in Ukrainian history - the Liberation War, Revolution of the mid XVII ct. and its approach, implemented in the context of European history.

At last, unfinished book «noble Polonium over the Black Sea» - is also a milestone in the study of the contribution of ethnic groups to the development of Ukrainian history.

Some pages are considered as personal life and socio-political activities. Highlighted important contribution to the study of the history of Odessa.

Key words: Odesa historian, Cossacks, historiography, social and political activities, O.Boldyrev.

Анатолій Мисечко, Татяна Мисечко

Александр Болдырев как историк-новатор

В статье рассмотрен неоценимый вклад Александра Болдырева в украинскую историографию как одного из представителей молодого поколения украинских историков, которые начали создавать новую страницу отечественной историографии.

Об Александре Болдыреве сведений очень мало. Однако он сумел войти в историю Одессы и в отечественную историю как пытливый ученый, чьи научные труды и исследования стали настоящими вехами в истории Одессы и Украины.

Своеобразным взрывом в его научном наследии стало издание небольшой книги «Одессе – 600», которая была своеобразной альтернативой громкого празднования 200-летнего юбилея Одессы в 1994 г. В знак «протеста», он не принял участия в международной научной конференции, посвященной 200-летию Одессы.

Наконец, недописанная книга «Благородная Полония над Черным морем» - это также веха в исследовании вклада этнических групп в развитие украинской истории.

Рассмотрены также некоторые страницы личной жизни и общественно-политической деятельности. Подчеркнуто важный вклад в исследование истории Одессы.

Ключевые слова: одесский историк, казачество, историография, общественно-политическая деятельность, О. Болдырев.

Рецензент: Т.Г.Гончарук, д.і.н., професор (Одеський національний університет імені І.І.Мечникова)